

РЕЦЕНЗИЯ

от *проф. Красимир Драганов Тасков*

композитор и пианист-преподавател в НМА “П. Владигеров” София

за дисертационния труд на *доц. Людмил Борисов Петков*

НЕПОЗНАТИ И РЯДКО ИЗПЪЛНЯВАНИ ТВОРБИ ЗА КЛАВИРНО ДУО ОТ ПЕРИОДА XVIII – XX ВЕК – ИСТОРИЧЕСКИ И ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ РАКУРСИ

Докторантурата на доц. Людмил Петков е заявена и осъществена, като художественотворческа. Тя съчетава, както многомерно научно изследване, представящо в концентриран вид голям брой творби за клавирно дуо (в твърде широк исторически диапазон, със стилистично и жанрово различие), така и изпълнителска част, с негови концертни изпълнения на повече от 30 подбрани творби за клавирно дуо, съвместно с проф. Снежана Симеонова и доц. д-р Зорница Петрова.

Дисертационният труд е в обем от 125 страници, оформени в шест глави, Заключение, Приноси, Литература и Приложение, включващо концертните програми, публикациите свързани с дисертационния труд и списък на първите изпълнения реализирани в България и в Пловдив. Изпълнителската част на дисертацията е свързана с реализирането на шест концерта, записани върху DVD-носители и анотации към всеки един от тях. В ползваната литература са посочени 29 заглавия, от които 24 на кирилица и 3 – на латиница и 2 интернет източника.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра “Пиано и акордеон”, Факултет „Музикална педагогика” на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, състояло се на 26.04.2016 г.

Има публикации във връзка с дисертационния труд

1. Непознати и рядко изпълнявани творби за клавирно дуо от периода XVIII - XX век. Исторически и изпълнителски ракурси. „Музикални хоризонти”, бр. 6/2013г. (Ги Ропартц и Игнац Мошелес)
2. Непознати и рядко изпълнявани творби за клавирно дуо от периода XVIII - XX век. Исторически и изпълнителски ракурси. „Музикални хоризонти”, бр. 2/2016г. (Десет виенски валса от Роберт Фукс)

3. Непознати и рядко изпълнявани творби за клавирно дуо от периода XVIII - XX век. Исторически и изпълнителски ракурси. Годишник, АМТИИ, 2015г. (Бернардо Паскуини, Й. Кр. Бах, Й. Н. Хумел и Й. Брюл)

Представеното от доц. Людмил Петков научно изследване се отличава със задълбочена мисловна култура, с разнопосочни познания в областта на музиката, с ясно определени и широки възгледи за природата и спецификата на изкуството, с критерии за характера на създадено музикално творчество и респект от духовното му проявление, независимо от аспектите на жанровата или стилистична принадлежност.

Творческата биография на доц. Людмил Петков го представя, като музикант със солидно професионално обучение по пиано при знаменити преподаватели - професорите Джулия и Константин Ганеви в НМА-София, както и специализация във Ваймар при проф. Рудолф Керер.

Следва активен период 1992-1997 г., като пианист на свободна практика в Германия. Като солов и камерен изпълнител е участвал в концерти и престижни фестивали в Австрия, Германия, Швейцария, Франция, Тайван и България. Като джазов музикант е имал множество изяви във Финландия, Норвегия и Германия.

Съвместно с цигуларя Марио Хосен (Австрия) има издадени два CD – „Виенски каприз” (в Австрия) и „Паганиниана” (в България).

Създател е на академичната група „Ламико бенд” и на L. P. джаз трио. Има записи в БНТ, БНР, Радио Тайван и Австрийското национално радио.

През 2009 г. е награден с първата двугодишна академична награда за художественотворчески постижения „Медения чан”.

Разнопосочните жанрови интереси на доц. Людмил Петков, като академичен и джазов музикант, са оформили едно гъвкаво усещане за музикално възприятие и интерпретаторска култура, способни да съизмерват в широта и пълнота най-различни музикални практики и явления. В този смисъл оценявам по достойнство личностните му способности на съвременен тип музикант, които логично и целево го насочват към избрания обект на изследване на дисертационния му труд.

Ще отбележа своите наблюдения и преценка от запознаването ми с дисертационния труд и в частност на всяка от шестте глави, на базата на които доц. Петков в достатъчна степен, изчерпателно представя избраните от него автори и творби за клавирно дуо.

В ПЪРВА ГЛАВА са представени творби от композиторите Ричард Родни Бенет, Карлос Гуаставино и Астор Пиацола - знакови фигури в музиката на XX в., всеки от които със своя определена национална

идентичност, но и с универсалност на музикалния език и възприятие, което неслучайно ги определя като особено популярни за публика и изпълнители.

Обединяваща нишка при подбора на концертната програма е поп и джаз насочеността при Бенет и Пиацола, както и принадлежността към корените на автентичната аржентинска музикална култура на Пиацола и Гуаставино.

С разбиране и познание за жанрова специфика е представено цикличното Дивертименто за 2 пиана, състоящо се от 4 части - Samba triste, Country blues, Ragtime valse, Finale. Майсторски и с оригинален подход са стилизациите на типичните, характерни за всяка от частите, ритмо-танцувални стъпки. Р. Р. Бенет е известен английски композитор с широк диапазон от стилистични и жанрови предпочитания, използващ богат арсенал от съвременни изразни средства.

В съвсем различен аспект като стилистична и звукова атмосфера са Три аржентински танца на К. Гуаставино - чувствена музика, изпълнена с пленителни романтични усещания и латиноамериканска душевност.

Доц. Петков се отнася с особен пиетет към творчеството на А. Пиацола и по-конкретно към 4-те пиеси за дуо пиано - Tangata, Verano Porteno, Adios Nonino, Libertango . В привидно популярен тип и доза сантименталност, тази музика, изстрадана в пределната си откровена емоционалност, повече от половин столетие магнетично привлича изпълнители и почитатели. Доц. Петков анализира аргументирано и с разбираем патос интерпретационни проблеми, свързани с ритмоинтонационна специфика на всяка една от пиесите на Пиацола, основани на тангото като популярен танц, който обаче разкрива неподозирани потенциално заложен психоемоционални рефлексии.

Убедителни и целесъобразни са конкретните му препоръки относно естеството на тази музика и начини за автентично осмисляне чрез преодоляване на проблеми от ансамблово, агогично и ритмоинтонационно естество, характерни за лексиката на този така почитан от публика и изпълнители съвременен популярен композитор.

ВТОРА ГЛАВА

Доц. Людмил Петков мотивира своята позиция на интерпретатор и изследовател като аргументирано търси и намира желанието от него свят на непознати, на рядко изпълняваните творби и предлага своя възможна формула - вариант за сценичната им реабилитация. Смятам, че неговият основателен интерес към незаслужено пренебрегнати творби за две пиана,

включващ широк исторически и стилистичен диапазон, е особено актуален и предполага реална възможност за освежаване на репертоара за този вид камерен ансамбъл в концертния живот, наред с прекомерната употреба на познати шедьоври на музикалното изкуство. От тази позиция е и изведената основна задача на това ценно и уникално научно изследване, като замисъл и намерение - да разтълкува същностно и конкретно избрани, малко познати творби в собствения им статут, извличайки максимално въздействието им на духовни свидетелства. Справедлива и точна е неговата оценка за необходимостта "не само да се познава историческото им обобщение, но и това обобщение да се филтрира през пряката естетическа чувствителност на изпълнителя".

Токатата в ре мажор от Джироламо Фрескобалди, виден представител от епохата на Барока, за разлика от други негови токати (предимно с импровизационна насоченост), е с ясно изразена четириделна структура, в която се редуват бавни и бързи дялове. Тя е в основата за създаване от американския композитор Ралф Берковиц (1910 – 2011 г.) на интересна версия за две пиана, която следвайки оригинала, открива нови звукопространствени възможности на тази отдалечена по време барокова творба, отваря врати към възприятие на заложените потенциални ракурси на творческо претворяване.

Шаконата в до минор от Саломон Ядасон, публикувана през 1886 г. се отличава с професионалното умение на автора да изгражда майсторски развита мащабна вариационна форма, с разнообразие на фактурата и виртуозен пианизъм, функционално разпределен между двете клавирни партии. Ядасон създава едно наистина завладяващо произведение чрез средствата на романтичната изразност.

Ян Ладислав Дюсек (Дусек, Дусик) (1760 – 1812) е чешки композитор и пианист виртуоз с богата, интересна откъм събития творческа биография. Сонатата във фа мажор за две пиана на Л. Дюсек е изградена в границите на класическата сонатна рамка, написана е на достъпен и ясен музикален език, притежаваща дискретен чар.

Жозеф Ги Мари Ропартц (1864 - 1955). Интересна и многостранна, фигурата на Ги Ропартц попада в успешната сценична реабилитация на дуото Петков-Симеонова. Смятам, че конкретният интерес към творба от Ропартц си заслужава напълно усилието, да бъдем запознати с една толкова богата на идеи и гъвкави изразнофактурни авторски решения, притежаваща оригинален и осмислен хармоничен и полифоничен изказ.

Клавиърната пиеса оп. 92 "Homage a Haendel" („Почит към Хендел“) е единствената оригинална творба на Мошелес за две пиана, написана със

замах и богата инвенция, с широк емоционален и звуков диапазон. Тя предразполага към култивираност на интерпретаторския прочит, към финес и филигранната техника, изискващи необходимия синхрон - неотменен белег за качество на клавирния ансамбъл.

Във всяка една от посочените пиеси доц. Л. Петков с професионална и артистична вещина предлага свой индивидуален прочит, който е ценен и от практическо естество, и като научно формулирана аргументация.

ТРЕТА ГЛАВА

Глава трета е под надслова „В света на фантазията”. В нея докторанта доц. Людмил Петков очертава съществени параметри в данните за избраните от него композитори и техните произведения. Изтъкнати са общите черти и различията, с които те се вписват в общата картина, изясняваща музикалните процеси. Интересно е да се отбележи конкретния му подбор, с подчертано широк стилистичен, естетически и исторически диапазон, отличаващ всяка една от представените творби.

„Grande ouverture” от чешкия композитор, пианист и органист Ян Вацлав Хуго Воржишек (1791- 1825) е силна и завладяваща пиеса с класически строга конструкция и пламенна, релефно очертана образност. Тя притежава изчистените линии на класицизма, неговата стабилна архитектуроника и същевременно новаторския заряд на настъпващия романтизъм. Очевидно музиката на Воржишек е дълбоко съдържателна, мелодична и с голяма вътрешна динамика. Яркия тематичен материал, майсторско развитие и богата пианистична, умело съчетана с оркестров тип разгъната фактура, правят творбата привлекателната за изпълнителски клавирни ансамбли.

В твърде различен аспект, като полифонично мислене и звучене, с лайтмотивен тип развитие е творбата на Сезар Франк (1822 - 1890), виден представител на музикалния романтизъм, композитор с ясно различим собствен стил. Неговата Фантазия за орган, преработена за две пиана от Анри Дюпарк (1848 – 1933), е разгледана от докторанта в своите образни, формални и изпълнителски компоненти. Тя впечатлява с художествено единство в претворяване на един звуков свят, с възвишени философски идеи, а чрез сполучливата транскрипция на Дюпарк се придава нов звуковотембров облик на оригинала.

Характерно за Фантазията оп. 69 от Луис Теодор Гоуви (1819 - 1898) е разгърнато в три части, с преобладаващо фактурно хомофонно изложение с оркестрово звучене, което се нарушава единствено от фугатото преди финала на третата част. Докторантът удачно дава изпълнителски указания,

които насочват към конкретни интерпретаторски решения към двамата пианиста.

Смятам, че запознавайки се именно благодарение на този дисертационен труд с творческото наследство на Гоуви, незаслужено позабравено, се оказва, че то притежава и се отличава в достатъчна степен със силен професионален и индивидуален стил, с респектиращ обем от творби от различни жанрове, като достоен продължител на делото на Менделсон и Шуман.

Удовлетворение предизвика запознаването с творчеството и изпълнителски стил на Роланд Батик (1951) - австрийски пианист, композитор и джаз-музикант. В силен контраст с предишните автори, със свое специфично съвременно звучене, разкриващо други звукови възможности. Фантазията за две пиана е умело композирана пиеса с голям изразителен диапазон, даващ свободен простор на музикалния изказ.

Допада ми тънкото музикантско разбиране на доц. Петков към този тип музика - освободена, без граници за различие на типове и жанрове, оживяваща нови представи и възприятия, чрез разнообразие от възможни ритмични формули и образна характеристичност, създаваща необичайна атмосфера от емоции и образи, така съзвучни със съвременното светоусещане. При формообразуването Батик използва принципа на повторението.

Намирам удачна идеята на доц. Петков за присъствие в разширените граници на жанра – Фантазия, да включи творбата на Карлос де Мискита (1864 - 1953) - бразилски композитор, пианист, диригент и органист, чието творческо амплуа е в създаване на класическа популярна (салонна) музика. По такъв начин Петков включва и разширява съзнателно обсега и потребността от един по-достъпен за широката публика жанр.

Пиесата „Екстаз“ е бавен валс, написан по бразилски мотиви. Съставена от интродукция, три дяла, реприза на първия дял и кода, чието автентично общо настроение е със сантиментално звучене, изискващо дозирана ориентация на рубатно интерпретиране и нюансиран финес.

Фантазията оп. 11 от Макс Брух (1838 - 1920) е определено една от най-значителните творби в камерния жанр за две пиана от епохата на музикалния романтизъм. Съизмерима е с творби за този състав от Й. Брамс, наситена е с драматизъм и виртуозитет.

Художествена проблематика от различно естество, машабно разгръщане на формата, на ярко изведените психологически състояния, както и динамиката на полифонично движение във финалната част и

синтетична кода, са обект на задълбочено музикантско аналитично изследване от страна на доц. Петков.

Като интерпретатор на тази творба у нас и в чужбина, познавам в детайли художествената и техническа проблематика и сложността на фактурата, което ми дава основание да отбележа със задоволство не само избора , но и успешното сценичното изпълнение на дуото - доц. Л. Петков и проф. Сн. Симеонова.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Посветена е на творчеството на Волфганг Амадеус Моцарт (1756 – 1791), която намирам за своеобразно Интермецо в изследването на доц. Петков. *Непознатият/ познат* Моцарт е представен с няколко недотам известни негови творби, някои оригинални, а други , като транскрипции - от Фантазия и Соната в до минор (с партия на второто пиано от Едвард Григ), Адажио KV 546 и Фуга KV 426 в до минор и Тема с вариации във фа KV 613 в обработка на Йозеф Райнбергер. По-любопитното, като метод и по същество, са похватите, с които Григ си служи при написването на партията на второто пиано и неговия пиетет към музиката на Моцарт, като водещ принцип при подхода му към клавирните обработки към нея. Съдържащите се потенциални възможности в текста на Моцарт, заложеният оркестров тип на клавирната фактура е повод, материал за допълнението, което Григ добавя към основния Моцартов текст. Направеният от доц. Петков структурен и изпълнителски анализ убедително изяснява промените в звученето и въздействието настъпили спрямо оригиналния прототип, което не променя изначалната същност на творбите, но пък разкрива нови звукови аспекти на музикалната субстанция, плод на субективния творчески изказ на Григ.

В допълнение ще споделя от своя изпълнителски опит - концертните изпълнения съвместно с проф. д-р Р. Смилков в представяне на също така знаменит композитор, чрез интегралното първо изпълнение у нас на 4 опуса за клавирно дуо на 4 ръце - *Непознатият/познат* Р. Шуман. Споделяйки този факт и удовлетворението ми в досега с колкото прекрасна, толкова и рядко интерпретирана музика, с чувството за откривателство на непозната духовна територия и извоюване на “собствена ниша”, приветствам сходството на идеите и усилието на доц. Петков в тази насока.

ПЕТА ГЛАВА

В петия концерт от художественотворческата докторантура е застъпен жанрът на клавирната соната. В текста на тази глава доц. Л. Петков е

мотивирал точно своя избор като "Галерия от подбрани автори, творили във времеви диапазон от почти четири века и техни творби, даващи възможност за много исторически и интерпретационни съпоставки не само в конкретните изпълнявани творби и приемствеността, която ги обгръща, но и в житейските обстоятелства, спомогнали за изясняване на различните етапи в творчеството им".

Смятам, че художествената проблематика на тези творби *за клавирно дуо* отстъпват на висотата на големия брой шедьоври - образци клавирни сонати за *соло пиано*, създадени в този широк исторически периметър. Въпреки това обаче, сценичното им изпълнение, както и прецизните професионални анализи на доц.Петков подсилват убедително интереса към такива непознати образци, в които двата клавира се допълват взаимно функционално и диалогично, разкривайки нови звукотемброви възможности в общото процесуално развитие, в типични или нетипични за сонатния тип форманти.

В този смисъл може да се потърсят връзки на прилика или отлика между автори като Бернардо Паскуини (1637 – 1710) - италиански композитор от епохата на барока, Йохан Кристиан Бах (1735 – 1782) от т.нар. „галантен стил” и ранната класика, брилянтния стил и изящество на класика Йохан Непомук Хумел (1778 – 1837) , известен пианист-виртуоз и ярък представител на музикалния класицизъм, както и позабравеното интересно музикално наследство от епохата на романтизма на Игнац Брюл (1846 – 1907) - пианист, композитор и музикален педагог, роден в Моравия и Теодор Лак (1846 - 1921) - френски пианист и композитор.

Със сигурност представянето на тези автори и творби в това изследване на доц. Петков поражда не само конкретен интерес към тях, а и спомага за търсене в посока на подходи, целящи обновяване, разширяване и обогатяване на репертоара за клавирно дуо.

ШЕСТА ГЛАВА

В тази последна глава от изследването са съсредоточени няколко твърде различни творби от автори-романтици, съвременен полски и трима български творци. Тя представлява интересна историко-стилистична съпоставка, с определено разнородна контрастност, включваща жанровотанцувални творби. От една страна - 10-те виенски валса от Роберт Фукс, Менует и Гавот от Камий Сен-Санс и Фантазия върху теми от Йохан Щраус от Александър Тансман, с богато нюансирана романтична образност, а от друга - творби за клавирно дуо от съвременни български композитори.

Доц. Людмил Петков смело поема риска, съпоставяйки толкова осезателно различни в исторически и стилово отношение творби, но постигнати с впечатляващ арсенал и музикална лексика, еднакво завладяващи публика и изпълнители.

Сонатината от Александър Текелиев (1942), Носталгичната фантазия върху теми от Бетовен на Виктор Чучков (1945) и Новелета и Танц от Красимир Тасков (1955) са инструментални творби, характеризиращи музикалния език на своите автори, с изострено си съвременно звучене, усложнена хроматичност и ясно разпознаваема ритмоинтонационна виталност.

Без да коментирам, бих насочил препоръчително към запознаване с Критерии при избора на програма, както и приносите на доц. Л. Петков.

Убеден съм, че там се съдържат в пълнота позицията му и неговото художественотворческо кредо, което отразява искрените му намерения относно смисъла да сътвори точно тази тематика на дисертационния си труд.

Доц. Л. Петков впечатлява с вербалния си изказ, който е интригуващо образен и асоциативен, компетентен, ерудиран, ясно четивен, балансиращ между биографични житейски факти за композиторите и аналитичен при характеристика на избраните творби. Има точна представа и преценка при осмисляне на конкретиката на музикалната процесуалност, независимо от историчност, жанр или стилистична идентичност на даден автор.

Дисертационното изследване на Л. Петков поражда според мен множество мисли относно ролята и смисъла на музикалната творба и нейния живот във времето. Това е тема, подкрепена с изключително богат информационен материал, идейно наситена в количествено и качествено измерение, пораждаща непрестанни варианти в съзнанието. Мисля, че това нейно достойнство създава усещането за значимост и особена практическа полезност, като научно-художествена разработка.

Убедено подкрепям дисертационния труд на доц. Людмил Петков, който има необходимите научни качества и достойнства да отиде на публична защита. Намирам го дори за свръхобемен, предоставящ твърде ценна и богата информация относно художествена проблематика от интерпретационен характер, разширяване на репертоара и практическото приложение в изпълнителската практика на ансамбъла Клавирно дуо. Смятам, че има приносен характер и се вписва успешно в българското музикознание.

Считам, че така осъществен, като художественотворчески и теоретичен дисертационен труд, той е уникален по своя замисъл и е самостоятелна и

пространно-задълбочена научна разработка. Като имам предвид високата степен на научност и приносен характер на дисертационния труд на доц. Людмил Борисов Петков **НЕПОЗНАТИ И РЯДКО ИЗПЪЛНЯВАНИ ТВОРБИ ЗА КЛАВИРНО ДУО ОТ ПЕРИОДА XVIII – XX ВЕК – ИСТОРИЧЕСКИ И ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ РАКУРСИ**, *убедено предлагам на уважаемото специализирано научно жури да му бъде присъдена образователната и научна степен “Доктор”*.

София, 29.08.2016 г.

подпис:

проф.Красимир Тасков